

Unia Europejska w cieniu wojny

Agresja Rosji na Ukrainę rozpoczęta 24.02.2022 r. doprowadziła do tragicznej sytuacji, nieznaną w Europie od kilkudziesięciu lat. Nie miejsce tu na rozwinięcie tego tematu. Należy jedynie zauważyć, że z dnia na dzień zmieniła się hierarchia ważności spraw dyskutowanych i rozstrzyganych w różnych wymiarach: państwa, społeczności lokalnych, rodzin czy losu poszczególnych ludzi. Warto natomiast podjąć próbę odpowiedzi na pytanie istotne dla czytelników naszego czasopisma: jak w nowej sytuacji przedstawiają się dotychczasowe problemy związane z miejscem Polski w Europie?

Oczywiste okazało się, jak wielką wartością dla bezpieczeństwa naszego państwa jest integracja europejska w ramach NATO i UE. Równie oczywista jest potrzeba zakończenia sporów z Unią i powrót na drogę respektowania prawa europejskiego i orzecznictwa TSUE oraz ETPC. Zdadne i niebezpieczne są przy tym oczekiwania niektórych polityków i komentatorów, że w nowej, nadzwyczajnej sytuacji przestaną mieć znaczenie zgłaszane dotychczas wymagania przestrzegania zasad praworządności przez polskie władze, a ustalone warunki przekazania Polsce ogromnych środków z unijnego funduszu odbudowy zostaną złagodzone, czy wręcz zniesione. Przeciwnie, należy sądzić, że owe wymagania i warunki pozostają nadal aktualne, a ich spełnienie staje się ważniejsze i bardziej naglące niż wcześniej.

Martwi zatem stan prac legislacyjnych nad ustawą o SN. Nie jest ona traktowana priorytetowo wobec innych naglących projektów, np. dotyczących statusu uchodźców z Ukrainy albo obrony narodowej. Co więcej, wniesione niedawno do Sejmu projekty ustaw o SN przez Prezydenta, partię PiS i partię Solidarna Polska nie rozwiązują najważniejszych problemów przywrócenia praworządności, tj. rzeczywistego zniesienia Izby Dyscyplinarnej SN i nowego unormowania odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, a także statusu osób powołanych do SN przy udziale KRS w obecnym składzie, budzącym wątpliwości w świetle Konstytucji RP i orzecznictwa europejskich trybunałów. Nalożona przez TSUE okresowa kara pieniężna za odmowę zawieszenia stosowania przepisów o Izbie Dyscyplinarnej, wynosząca już obecnie sto kilkadziesiąt milionów euro, nadal narasta i zostanie niestety wyegzekwowana, mimo buńczucznych zapewnień polityków koalicji rządzącej. Tak więc w skrajnie trudnej sytuacji międzynarodowej nie ma skutecznych przedsięwzięć zmierzających do wypełnienia wymagań praworządności i prawa unijnego.

Z kronikarskiego obowiązku należy odnotować kilka innych wydarzeń z ubiegłych kilku tygodni:

Na początku lutego 2022 r. zostało wydane postanowienie Prezesa TSUE o wykreśleniu z rejestru Trybunału sprawy C-121/21 ze skargi Republiki Czeskiej przeciwko Polsce, wobec zawarcia ugody między tymi państwami dotyczącej rozwiązania problemu kopalni Turów. Polska została jednak obciążona karą pieniężną w wysokości ponad 68 mln euro oraz odsetkami za niewykonanie zarządzenia tymczasowego o wstrzymaniu działalności kopalni.

Również na początku lutego został wydany wyrok ETPC w sprawie Advance Pharma Sp. z oo. przeciwko Polsce (nr 1469/20). Trybunał orzekł, że wydanie orzeczenia przez Izbę Cywilną SN z udziałem sędziego, który został powołany na wniosek obecnej KRS, narusza art. 6 ust. 1 EKPC w zakresie prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą. Jest to kolejny wyrok trybunału strasburskiego kwestionujący zagwarantowanie jednostkom prawa do sądu ze względu na nienależycie obsadzony TK albo SN.

Z kolei, w połowie lutego 2022 r. zostały wydane wyroki TSUE w sprawach ze skarg Węgier i Polski przeciwko PE i Radzie (C-156/21, C-157/21). Skarżące państwa kwestionowały zgodność z traktatami rozporządzenia 2020/2092 ustanawiającego ogólny system warunkowości służący ochronie budżetu Unii. Trybunał oddalił obie skargi. Na początku marca 2022 r. KE ogłosiła wytyczne dotyczące stosowania tego rozporządzenia w prowadzonych przez nią postępowaniach.

Profesor Stanisław Biernat
Redaktor Naczelny „EPS”

The European Union in the Shadow of War

Russia's aggression against Ukraine, which began on 24 February 2022, has brought on a tragic situation, of a kind unknown in Europe for several decades. This is not the place to expand on the issue. It is only fair to note that there has been an overnight change of the order of importance of the matters discussed and decided in the various dimensions: that of the state, local communities, families or the fate of individual people. However, it is worthwhile to attempt to answer a question that is important for our readers: How do the current problems related to Poland's place in Europe appear in this new situation?

It has become clear how great a value European integration within NATO and the EU is for the security of this country. Equally obvious is the need to end the disputes with the EU and to return to the path of respect for European law and the case law of the CJEU and the ECHR. At the same time, the expectations of some politicians and commentators that, in the new, extraordinary situation, the demands that have so far been made of the Polish authorities to respect the principles of the rule of law will cease to be relevant, and the conditions that have been set for the transfer of huge sums of money from the EU recovery fund to Poland will be relaxed or even abolished, are illusory and dangerous. Quite the contrary, these requirements and conditions must be perceived to be still valid, while their fulfilment is becoming more important and more urgent than before.

The state of legislative work on the Act on the Supreme Court is therefore a cause for concern. It is not prioritised over other pressing bills, such as those relating to the status of refugees from Ukraine or the national defence. Furthermore, the Bills on the Supreme Court recently submitted to the Polish Parliament by the President, Law and Justice party, and Solidary Poland party fail to solve the most pressing problems of restoring the rule of law, namely the actual abolition of the Supreme Court's Disciplinary Chamber and the new regulation of disciplinary responsibility of judges, as well as the status of persons appointed to posts of Supreme Court judges with the participation of the National Council of the Judiciary (NCJ) in its current composition, which raises doubts in the light of the Polish Constitution and the case law of European courts. The periodic fine imposed by the CJEU for Poland's refusal to suspend the application of the provisions on the Disciplinary Chamber, already amounting to well over a hundred million euros, continues to accrue and will unfortunately be enforced, despite the bullish claims of politicians from the governing coalition. Thus, in an extremely difficult international situation, there are no effective measures to meet the requirements of the rule of law and EU law.

For the record, a few other events of the past few weeks should be noted:

In early February 2022, an order was issued by the President of the CJEU removing from the Court's register case C-121/21 initiated by an application of the Czech Republic against Poland, in view of the conclusion of a settlement between the two countries to resolve the Turów mine problem. However, Poland was ordered to pay a fine of over EUR 68 million plus interest for failing to comply with the interim order to stop the mine operation.

Also at the beginning of February, the ECtHR issued a judgment in case Advance Pharma Sp. z o.o. v. Poland (no. 1469/20). The Court ruled that the issue of a judgment by the Supreme Court Civil Chamber with the participation of a judge who was appointed at the request of the current NCJ violates Article 6(1) ECHR as regards the right to an independent and impartial tribunal established by law. This is yet another judgment of the Strasbourg court questioning the guarantee of the right to a court for individuals due to an inadequately staffed Constitutional Tribunal or Supreme Court.

On the other hand, in mid-February 2022, judgments of the CJEU were delivered in actions brought by Hungary and Poland against the EP and the Council (cases C-156/21, C-157/21). The applicant states contested the compatibility with the Treaties of Regulation 2020/2092 establishing a general regime of conditionality aimed at protecting the Union budget. The Court dismissed both actions. In early March 2022, the EC announced guidelines for the application of this Regulation in its procedures.

Profesor Stanisław Biernat
‘EPS’ Editor-in-Chief